

IFRS 17 Vakuutus sopimukset – standardi

Suomen kirjanpidollinen näkökulma

Marja-Liisa Kahola

Aktuaaritoiminnan kehittämissäätien
syysseminaari 30.11.2017

Vakuutusopimusstandardin historia

- **Vaihe I:**
 - IASC aloitti projektin 1997
 - *IFRS 4 Vakuutusopimukset -standardi* julkaistiin 31.3.2004 -> voimaan 2005
- **Vaihe II:**
 - keskustelumuistio (Discussion Paper, DP) 3.5.2007
 - standardiluonnos (Exposure Draft, ED) 30.7.2010
 - uusi rajoitettu standardiluonnos (Re-exposure Draft, Re-ED) 20.6.2013
 - *IFRS 17 Vakuutusopimukset -standardi* julkaistiin 18.5.2017
 - > sovellettava 2021 alkaen, mutta saa soveltaa aikaisemmin, jos samanaikaisesti soveltaa IFRS 9- ja IFRS 15 -standardeja

IFRS 17 -standardin voi tilata osoitteesta www.ifrs.org (standardi on käännetty suomeksi Suomen Tilintarkastajat ry:n johdolla).

Transition Resource Group for Insurance Contracts (TRG)

- TRG:n 15 *jäsenestä* enemmistö on tilinpäätöksenlaatijoita, mutta jäseninä on myös tilintarkastusalan edustajia. TRG:n *tarkkailijat* edustavat kansainvälisiä arvopaperimarkkinavalvoja (IOSCO), vakuutusvalvoja (IAIS) ja aktuaarijärjestöjä (IAA). *TRG:n puheenjohtajana toimii Martin Edelman (IASBoard) ja mukana on myös IASBoard:n Sue Lloyd ja Darrel Scott.* IASB:n henkilöstö laatii kokousten esityslistat ja valmistelee kokousmateriaalin.
- TRG ei anna velvoittavaa ohjeistusta vaan toimii sille lähetettyjen kysymysten julkisena *keskustelufoorumina*. Se informoi IASBoard:a siitä, tarvitaanko jotakin erityistoimia kuten tukimateriaalin tuottamista (webinaarit, tapaustutkimukset, ohjaaminen Board:n tai Interpretation Committeeen luo).
- Kysymysten on täytettävä seuraavat *kriteerit*: kysymyksen pitää liittyä / syntyä IFRS 17 -standardin soveltamisesta, kysymys voi johtaa eri tulkintoihin käytännössä ja kysymys koskee isoa sidosryhmäjoukkoa. Kysymyksen tulee sisältää *yksityiskohtainen selostus* siitä, millä mahdollisilla eri tavoilla standardia voitaisiin soveltaa.
- TRG:n nettisivuja kannattaa seurata <http://www.ifrs.org/groups/transition-resource-group-for-insurance-contracts/#about>

IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardin hyväksyminen Euroopassa

- Komissio pyysi lokakuun lopussa EFRAG:lta neuvoa IFRS 17 -standardin hyväksymisestä / hylkäämisestä. EFRAG:lla on aikaa neuvon antamiseen vuoden 2018 loppuun.
- EFRAG:n neuvon tulee perustua seuraavien ehtojen täyttymiseen, jotta hyväksymistä voidaan arvioida IAS-asetuksen (1606/2002) mukaisesti
 - 1) standardi ei ole direktiivin 2013/34/EU 4 artiklan 3 kohdan vastainen (oikea ja riittävä kuva) ja se on Euroopan yleisen edun mukainen
 - 2) standardi täyttää ymmärrettävyyden, merkityksellisyyden, luotettavuuden ja vertailtavuuden kriteerit taloudellisten päätösten perustaksi ja liikkeenhoidon johtamisen arvioimiseksi.

EFRAG:n työskentelyä ja päätöksiä voi seurata osoitteessa www.efrag.org .

EFRAG:n neuvo komissiolle IFRS 17 -standardista

- EFRAG laatii *vaikutusanalyysin*, joka sisältää kustannus-hyötyanalyysin ja analyysin laajemmista taloudellisista vaikutuksista. Tämän vuoksi EFRAG suunnittelee toteuttavansa yksityiskohtaisen ”*the IFRS 17 case study*”:n, johon eurooppalaiset vakuutusryhmät voivat ilmoittautua **8.12.2017 mennessä**. ”Case study”:n tulosten pitää olla valmiina 15.6.2018, jotta EFRAG voi kesä-/heinäkuun 2018 aikana vielä esittää kysymyksiä testaukseen osallistuneille yhtiöille. EFRAG on ilmoittanut laativansa myöhemmin lyhyemmän version ”case study”:sta pienille ja keskisuurille yhteisöille.
- EFRAG:lla on tavoitteena hyväksyä luonnos neuvosta komissiolle 20.9.2018. Konsultaation jälkeen tavoitteena on hyväksyä *lopullinen neuvo komissiolle 18./19. joulukuuta 2018*.
- On toivottavaa, että testauksessa olisi mukana erilaisia vakuutusyhtiöitä: pieniä ja suuria, osakeyhtiöitä ja keskinäisiä ja erilaisia tuotteita tarjoavia.

IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardin hyväksyminen Euroopassa

- Kun EFRAG on antanut neuvonsa komissiolle, aikaisintaan kahden kuukauden kuluttua tästä komission Accounting Regulatory Committee (ARC) äänestää standardin hyväksymisestä / hylkäämisestä.
- ARC:n hyväksymä standardi menee vielä EU-Parlamenttiin, jolla on kolme kuukautta aikaa tutkia standardi. EU-Parlamentti voi vastustaa standardin hyväksymistä (ECON Permanent IFRS team).

IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardin soveltaminen Suomessa

- Vakuutus sopimusstandardia, kuten muitakin IFRS -standardeja, sovelletaan Suomessa vakuutusyhtiöiden konsernitilinpäätöksiin, ei erillistilinpäätöksiin. Listattujen vakuutusyhtiöiden on *pakko* soveltaa IFRS -standardeja konsernitilinpäätöksen laatimisessa, kun taas muilla vakuutusyhtiöillä on *oikeus* laatia konsernitilinpäätös IFRS -standardien mukaisesti.
- Poikkeus: Jos yhtiö ei muodosta konsernia, se ei laadi konsernitilinpäätöstä. Tällöin IAS-asetus edellyttää, että listattu yhtiö laatii erillistilinpäätöksensä IFRS-standardien mukaisesti.

IFRS 17 -standardin soveltajat Suomessa

Soveltajia Suomessa on vähän, koska

- on vain muutamia vakuutusyhtiöitä, jotka kuuluvat listattuihin vakuutus- tai rahoitusryhmittymiin tytäryhtiönä / sivukonttorina.
- nämä ilmoittanevat IFRS-periaatteiden mukaan lasketut luvut emoyhtiölleen, mutta laativat erillistilinpäätöksensä FAS:n mukaan.
- IFRS 17 on vaikea ja monimutkainen standardi soveltaa, joten yhtiöt eivät vapaaehtoisesti laatine konsernitilinpäätöksiään IFRS-perusteisesti.
- vakuutusyhtiölaki ei salli IFRS-säännösten soveltamista yhtiöiden erillistilinpäätöksiin.
- verotussäännökset eivät tue IFRS-standardien soveltamista erillistilinpäätöksiin.
- vakuutusyhtiöiden kirjanpitodirektiivin (IAD) päivittäminen tarpeen, jotta se ei sisällä ristiriitaisuuksia IFRS 17 -standardin kanssa.

IFRS 17 -standardiin valmistautuminen Suomessa

- Tällä hetkellä tarkempi tutustuminen IFRS 17 -standardin sisältöön on meneillään.
- Standardin implementoinnista vastaa usein talousjohtaja.
- Standardin implementoinnissa on tarkoitus käyttää ulkopuolista apua.
- Yhtiössä /yhtiöryhmässä on nimetty henkilö, joka seuraa IFRS 17 -projektin kehitystä ja raportoi siitä yhtiön sisällä.
- Projektiin osallistuvien henkilöiden koulutus on osassa yhtiöitä aloitettu.
- Haastavaksi standardin implementoinnissa koetaan epävarmuus standardin lopullisesta muodosta EU:ssa, minkä vuoksi suunnitelmat on tehtävä siten, että muutokset ovat mahdollisia säännösten varmistuttua. Haastavaksi koetaan myös palvelumarginaalin (CSM):n laskeminen ja sopimusten alun korkotasoa sekä vakuutusportfolioiden pilkkominen osaryhmiin (tappiolliset, varmasti voitolliset ja muut sopimukset). Tiukka aikataulu IFRS 17 -standardin pakolliseen soveltamiseen on iso haaste. Lisäksi it-asiat tullevat olemaan haasteellisia.

IFRS 17 -standardin implementoinnin suunnittelu Suomessa

- Henkilöresurssien määrä, joka tarvitaan standardin implementointiin, ei ole vielä tarkkaan tiedossa.
- Budjettia projektia varten ei vielä määritetty kaikilta osin; mahdollisesti samaa suuruusluokkaa kuin Solvenssi II -projektissa.
- Koulutusta IFRS 17 -standardin sisällöstä tarvitsevat tässä vaiheessa ja lähiaikoina matemaatikot, tilinpäätösasiantuntijat, talousjohtaja ja it-henkilöstö. Lisäksi koulutusta tullaan antamaan hallitukselle, johtoryhmälle, riskienhallintaorganisaatiolle ja tuoteasiantuntijoille.

IFRS 17 -standardi ja Solvenssi II ^{1/2}

- Solvenssi II -järjestelmää toivotaan pystyttävän soveltamaan soveltuvin osin IFRS 17 -standardia implementoidessa.
- Solvenssi II ei tunnista sopimukseen sisältyvää palvelumarginaalia (CSM), joten sen laskeminen vaatii uuden osan Solvenssi II -järjestelmään.
- IFRS 17 -standardin mukaan Best Estimate -oletusten tulee olla käyvän arvon mukaisia arvostamispäivänä. Vielä ei osata tarkkaan sanoa, miten pitkälle Solvenssi II:n oletuksia voidaan käyttää IFRS 17 -standardia implementoidessa.

IFRS 17 -standardi ja Solvenssi II ^{2/2}

- Diskonttokorkojen tulee heijastaa vastuvelan piirteitä. Vielä ei ole päätetty, mitä prosessia yhtiöt käyttävät diskonttokorkojen määrittämiseen.
- Muuta riskiä kuin rahoitusriskiä koskevan riskioikaisun (Risk adjustment) määrittämismenetelmää ei vielä ole päätetty.
- Solvenssi II:n riskimarginaali ja diskonttaus voivat olla perustana alustaville vaikutusarvioille.

IFRS 17 -standardin menetelmät ja valinnat

- Yhtiöt eivät vielä ole lopullisesti analysoineet, mitä mallia (Building Block Approach, Variable Fee Approach, Premium Allocation Approach) ne tulevat soveltamaan vakuutus sopimukseen.
- BBA-malli on ns. yleinen malli ja sitä sovelletaan mm. osaan henkivakuutuksen laskuperustekorollisista sopimuksista.
- Variable Fee Approach soveltuu sijoitussidonnaisiin sopimukseen ja osaan henkivakuutuksen laskuperustekorollisista sopimuksista.
- PAA-malli on tarkoitettu lyhytaikaisille sopimuksille ja sitä soveltanevat lähinnä vahinkovakuutusyhtiöt.
- OCI:a saatetaan käyttää, mutta päätöksiä ei tästä vielä ole tehty.

IFRS 17 - ja IFRS 9 -standardien voimaantuloaikojen yhteensovitus

- IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin sisältämää optiota myöhentää IFRS 9 -standardin soveltamista samaan ajankohtaan kuin IFRS 17 (2021) tultaneen soveltamaan.
- Siirtymäsäännöksiin ei vielä osata ottaa lopullista kantaa (full retrospective, modified retrospective, fair value approach).

Komission kirje EFRAG:lle IFRS 17 -standardista

- Yleisesti kirjeessä on hyvin tuotu esille asioita, joita EFRAG:n tulee tutkia ennen neuvon antamista komissiolle.
- Kaikkia asioita, joista vakuutusala on ollut huolissaan ei kirjeessä ole mainittu, esimerkiksi suojauslaskentaa, jälleenvakuutusta, siirtymää IFRS 17 -standardin soveltamiseen.

Suomalaisten vakuutusyhtiöiden huolenaiheita: vakuutussovimusten salkkujen ryhmittely

* Vakuutussovimusten salkkujen ryhmittely vakuutussovimusryhmiin:

- vuosittaiset kohortit: sovimusten alkamispäivät eivät saa erota yli vuodella

- kohorttien sisällä sovimusten jako tappiollisiin sovimuksiin, sovimuksiin, joilla ei ole merkittävää todennäköisyyttä tulla tappiolliseksi ja muihin sovimuksiin.

-> EFRAG:n tulisi arvioida, olisiko muita hyväksyttäviä lähestymistapoja kuin vuosittaiset kohortit, jotka johtaisivat samaan tavoitteeseen.

-> EFRAG:n tulisi tutkia, johtaako vaatimus tappiollisten sovimusten ryhmän määrittelemisestä yksittäisten sovimusten arviointiin, ja jos näin on, onko se toimiva ratkaisu, ja johtaako se huomattaviin kustannuksiin.

Suomalaisten vakuutusyhtiöiden huolenaiheita: sopimukseen sisältyvä palvelumarginaali (CSM)

* Palvelumarginaali vastaa sopimuksen tekohetkellä arviota sopimuksen tulevan ylijäämän nykyarvosta kirjanpidossa. BBA-mallissa palvelumarginaalin korko, eli sopimuksen alun korko, eroaa IFRS 17 -vastuuvelan korosta, joka on ajantasainen, markkinaehtoinen korko. Eri korkojen käyttö vastuuvelassa on tilinpäätöksen lukijalle vaikea ymmärtää.

-> EFRAG:n tulisi tutkia, johtaako palvelumarginaalissa käytetty (sopimuksen alun) korko ymmärrettävään kuvaan vakuutuksiin liittyvästä tulevasta ylijäämästä. Miten palvelumarginaalin käsittely heijastaa yhtiön liiketoimintamallia, aiheuttaako sopimuksen alun koron käyttö ”accounting mismatch”:ä ja operatiivista monimutkaisuutta (sopimuksen alun diskonttokorkojen säilyttäminen)? Kustannus-hyöty-analyysi tarpeen.

Suomalaisten vakuutusyhtiöiden huolenaiheita: PAA-malli

* Onko vahinkovakuutusyhtiöille tarkoitettujen vakuutusmaksujen kohdistamiseen perustuva lähestymistavan (Premium Allocation Approach, PAA) soveltamisala riittävän laaja ja sisältääkö tämä lähestymistapa riittävästi yksinkertaistuksia, jotta se olisi toimiva niille vakuutusyhtiöille, jotka valitsevat / valitsisivat soveltamisalaksi PAA:n vai onko edelleen kohtuuttomia implementointikustannuksia, jotka ylittävät IFRS 17 -standardin mukaisen uuden informaation tuottaman hyödyn.

-> EFRAG:n tulisi tutkia PAA:n soveltuvuus käytännön kannalta

Suomalaisten vakuutusyhtiöiden huolenaiheita

- Aikataulu erittäin haasteellinen: 2021 pakko soveltaa, mistä seuraa, että vuoden 2019 tilinpäätös (= on vuoden 2020 alkava tase) laadittava IFRS 17 -standardia soveltaen.
- Vertailutieto edelliseltä tilikaudelta yhtiön soveltaessa ensimmäisen kerran IFRS 17 -standardia (huom. IFRS 9 ei edellytä vertailuvuoden muuttamista uuden standardin mukaiseksi) -> kustannus-hyötyanalyysi tarpeen.
- Siirtyminen IFRS 17 -standardiin: palvelumarginaalin arvostaminen käypään arvoon (fully retrospective, modified retrospective, fair value vs. fulfilment value) -> EFRAG:n tulisi arvioida "fair value approach":n vaikutukset ja voisiko yhtiö käyttää "modified approach":a järkevin muunnoksina, jotka eivät nyt sallittujen listalla.
- IFRS 17 - ja IFRS 9 -standardien keskinäinen vaikutus

IFRS 17 -standardin vaikutuksia liiketoimintaan

- Millimanin kesäkuussa 2017 julkaisemassa tutkimusraportissa oli mukana yli 90 yhtiötä eri puolilta maailmaa.
 - 78 %:a uskoi, että IFRS 17 vaikuttaa sijoituspolitiikkaan
 - 79 % uskoi, että IFRS vaikuttaa riskienhallintaan tai riskihalukkuuteen
 - 65 % uskoi, että IFRS 17 vaikuttaa tuotehinnoitteluun
 - Suurin osa kyselyyn osallistujista ei osannut vastata, mitkä tuotteet olisivat vähemmän houkuttelevia IFRS 17 takia, mutta jotkut mainitsivat tuotteet, joissa on minimikorkotakuu.

IFRS 17 -standardin onnistunut implementointi

- IFRS 17 Vakuutus sopimukset -standardi on *tilinpäätösstandardi*, mutta sen onnistunut implementointi edellyttää hyvää yhteistyötä tilinpäätösasiantuntijoiden ja matemaatikkojen kesken.
- standardiin tutustuminen on syytä aloittaa välittömästi ja perustaa projekti standardin implementointia varten, koska IFRS 17 on erittäin monimutkainen ja vaikea standardi soveltaa ja siten edellyttää merkittävää panostusta yhtiössä.
- vähitellen myös muiden sidosryhmien on syytä aloittaa perehtyminen standardin sisältöön.

Finanssiala - uudistuvan alan ääni

MARJA-LIISA KAHOLA

Finanssitalouspäällikkö

marja-liisa.kahola@finanssiala.fi

+358 20 793 4225

WWW.FINANSSIALA.FI

